

SPIS TREŚCI

Wstęp.	11
-------------	----

ROZDZIAŁ 1

Oświecenie w Niderlandach – echa minionej chwały w obliczu regresu niderlandzkiego państwa	23
1.1 Periodyzacja epoki	23
1.2 W imię troski o przyszłość Niderlandów – walka tradycjonalistów z kosmopolitami	31
1.3 Tęsknota za Złotym Wiekiem – koncepcja obsesyjnego patrzenia w przeszłość	35
1.4 Od negatywnej mitologizacji do afirmacji epoki – dwa oblicza Oświecenia.	38
1.5 Religia naturalna, Spinoza i wojna sokratejska. Umiarkowanie i radykalizm holenderskiego Oświecenia	45
1.6 Współczesne refleksje na temat Oświecenia w Niderlandach	51
1.7 Wpływ obcych kultur na charakter epoki	54
1.7.1 Francja – klasycystyczna estetyka	54
1.7.2 Anglia – literaccy geniusze	59
1.7.3 Niemcy – zainteresowanie Wschodem	62
1.8 Konkluzje	66

ROZDZIAŁ 2

Batalia o lepszą przyszłość. Moralna reorientacja jako antidotum na kryzys XVIII-wiecznych Niderlandów	69
2.1 Regres państwa niderlandzkiego i jego następstwa	69

2.2 Tradycyjni holenderscy moralisci przeciw Francji. Moralna reorientacja społeczeństwa jako reakcja na gallofilie	75
2.2.1 Sprzeciw wobec religii naturalnej, arystokracji i profrancuskich patriotów	77
2.2.2 Moralna reorientacja w literaturze i jej efekty . .	81
2.3 Stowarzyszenia i ich wpływ na przebieg misji moralnej reorientacji	86
2.3.1 Towarzyskość (<i>sociabiliteit</i>)	90
2.3.2 Charakterystyka holenderskich stowarzyszeń czytelniczych	92
2.4 Konkluzje	99

ROZDZIAŁ 3

Z myślą o rozwoju czytelnika. Ewolucja holenderskiego czasopiśmiennictwa w XVIII stuleciu	101
3.1 Rozwój XVIII-wiecznej mieszczańskiej wspólnoty komunikacyjnej	101
3.2 Rewolucja czytelnicza czy kulturowy epigonizm niewielkiego kraju	104
3.3 Czasopiśmiennictwo holenderskie w XVIII wieku – typologia pierwszych gatunków prasowych	111
3.4 Kryteria XVIII-wiecznego czasopisma – periodyczność, uniwersalność i kontynuacja	113
3.5 Gazeta informacyjna (<i>nieuwsblad</i>) – polityczne nowiny z różnych stron świata	116
3.6 Czasopismo „uczone” (<i>geleerdentijdschrift</i>) – od Republiki uczonych do Republiki laików	121
3.7 Czasopismo satyryczne (<i>satirisch blad</i>) – bezgłowy Argus, brutalny Hermes i Stuart-Włóczęga	125
3.8 Konkluzje	130

ROZDZIAŁ 4

Pomiędzy uwielbieniem czytelników a krytyką konkurencji – holenderskie spektatory jako zwierciadło epoki Oświecenia	133
4.1 Cechy gatunku	133
4.2 Spektator a gazeta informacyjna – wysublimowani moralisci kontra kłamliwe pisarczyki i pisarscy dorobkiewiczze	137
4.3 Spektatory a czasopisma „uczone” i satyryczne – batalia o upowszechnienie nauki i dziennikarską etykę	141

4.4 Stan badań nad prasą spektatorową w Holandii	144
4.5 Pan Spektator – surowy krytyk i frywolny żartowniś w jednej osobie oraz jego szkoła pisarska	148
4.6 Między realnością a fikcją – spektatorowa koresponden- cja listowna	154
4.7 Ideologia spektatorowych tekstów	158
4.7.1 Optymizm i idealizm	160
4.7.2 Cnota i szczęście	162
4.7.3 Racjonalizm i edukacja	164
4.8 Spektatorowi autorzy – piszący duchowni i uduchowieni pisarze	169
4.9 Pomędzy kulturą francuską i holenderską – przypadek Justusa van Effena	172
4.10 Spektatory na holenderskim rynku prasowym: z myślą o „stałych bywalcach kawiarni”	174
4.11 Konkluzje	178
 Zakończenie	 181
 „O pragnieniu miłości do Ojczyzny, z którą każdy się rodzi”, „ <i>De Nederlandsche Spectator</i> ”, 1752, tom IV, nr 103 (przekład Jan Urbaniak)	 191
 Lista holenderskich pism spektatorowych	 199
 Literatura	 203
 Indeks nazwisk	 225